

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ	1
01. Η Ενδικοφανής Προσφυγή στο Διοικητικό Δίκαιο	1
1.1. Ο Αυτοέλεγχος της Δημόσιας Διοίκησης	2
1.2. Ο διοικητικός αυτοέλεγχος μέσω της ενδικοφανούς προσφυγής	5
1.3. Το νομικό καθεστώς της ενδικοφανούς προσφυγής.	10
1.4 Διαδικασία και εξέταση της ενδικοφανούς προσφυγής	15
1.5. Η ενδικοφανής προσφυγή και η συνύφανση στη διοικητική δίκη	18
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ	
02. Η Ενδικοφανής Προσφυγή στη Φορολογική Νομοθεσία	23
2.1. Η ενδικοφανής προσφυγή στη Φορολογική Νομοθεσία.	24
2.1.1. Συνυποβαλλόμενα στοιχεία με την ενδικοφανή προσφυγή	26
2.1.2. Ανάπτυξη των απόψεων του φορολογούμενου ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών	27
2.2. Εγχειρίδιο ερωτήσεων-απαντήσεων σε θέματα που αφορούν την άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών (ΔΕΔ). Απόσπασμα	29
2.3. Εγκύκλιοι, Αποφάσεις, Διευκρινήσεις, Ανακοινώσεις και Πολ. του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων (και ήδη διοικητή της ΑΑΔΕ), Γνωμοδοτήσεις Ν.Σ.Κ., καθώς και δημοσιεύσεις και αποφάσεις του ΣτΕ σχετικά με την άσκηση της Ενδικοφανούς Προσφυγής στη Φορολογική Νομοθεσία	49
2.4. Ισχύουσα Νομοθεσία, Νομολογία - Αρθρογραφία και κατ' Εξουσιοδότηση Εκδοθέντα και Εφαρμοστικά Νομοθετήματα κατά την Άσκηση της Ενδικοφανούς Προσφυγής στη Φορολογική Νομοθεσία	54
03. Υπόδειγματα Ενδικοφανών Προσφυγών και Αίτησης Αναστολής Εκτέλεσης Ενώπιον στη Φορολογική Νομοθεσία	57
3.1. Πρώτο Υπόδειγμα Ενδικοφανούς Προσφυγής Στη Φορολογική Νομοθεσία	58
3.2. Δεύτερο Υπόδειγμα Ενδικοφανούς Προσφυγής Αίτησης Αναστολής στη Φορολογική Νομοθεσία	60
04. Προοπτικές - προτάσεις βελτίωσης του υφιστάμενου μοντέλου ενδικοφανούς προσφυγής	67
4.1. Μειονεκτήματα	68
4.2. Εγγυητικές ρυθμίσεις κατά την άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής.	69
4.3. Προοπτικές - Προτάσεις Βελτίωσης	71
Βιβλιογραφία	73

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

05. Εκδοθείσες Εγκύκλιοι - Αποφάσεις - Διευκρινήσεις και Ανακοινώσεις του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων (και ήδη Διοικητή της ΑΑΔΕ) σχετικά με την Άσκηση της Ενδικοφανούς Προσφυγής στη Φορολογική Νομοθεσία	75
5.1η Αριθμ. πρωτ.: Δ6Α 1198069 ΕΞ 30.12.2013 Μετονομασία και ανακαθορισμός των αρμοδιοτήτων και της εσωτερικής διάρθρωσης της Υπηρεσίας Εσωτερικής Επανεξέτασης της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων του Υπουργείου Οικονομικών.	76
5.2η Αρ. πρωτ.: Δ.Ε.Δ. Β11018278 ΕΞ 2015/5.2.2015 Διευκρινίσεις σχετικά με τις επιδόσεις και τον χειρισμό δικαστικών προσφυγών κατά αποφάσεων της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών.	81
5.3η Αρ. πρωτ.: Δ.Ε.Δ. Β1 1093475 ΕΞ 2015/3.7.2015 Διευκρινίσεις και οδηγίες σχετικά με την άσκηση και το χειρισμό των ένδικων μέσων που ασκούνται κατά αποφάσεων διοικητικών δικαστηρίων επί προσφυγών κατά ρητών ή σιωπηρών αποφάσεων της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών	86
5.4η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών Ανακοίνωση «Διευκρινίσεις Σχετικά με την Εξέταση Αιτημάτων Αναστολής»	90
5.5η Αριθ. 1466/2017 Τροποποίηση της αριθ. ΔΙΠΑΕΕ 1189600 ΕΞ 2016/29-12-2016 (Φ.Ε.Κ. Β' 4396/2016) απόφασης του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων περί καθορισμού του αριθμού φορολογικών ελέγχων που θα διενεργηθούν κατά το έτος 2017 από τις Υ.Ε.Δ.Δ.Ε.	92
5.6η Ανακοίνωση - Παροχή Διευκρινίσεων - Μη παραδεκτή υποβολή αιτημάτων αναστολής κατά πράξεων διοικητικού προσδιορισμού φόρου.	96
5.7η Ανακοίνωση σχετικά με τα Τηλέφωνα Επικοινωνίας της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών	97
06. Εκδοθείσες ΠΟΛ του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων (και ήδη Διοικητή της ΑΑΔΕ) σχετικά με την Άσκηση της Ενδικοφανούς Προσφυγής στη Φορολογική Νομοθεσία	99
6.1η Η ενδικοφανής προσφυγή για φορολογικές διαφορές (ΠΟΛ 1002/2013)	100
6.2η ΠΟΛ.1282/31.12.2013 Προληπτικά ή διασφαλιστικά του δημοσίου συμφέροντος μέτρα άμεσου και επείγοντος χαρακτήρα σε περίπτωση φοροδιαφυγής, σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 5, 6 και 7 του άρθρου 46 του ν.4174/2013.	109
6.3η ΠΟΛ.1066/27.2.2014 - Κοινοποίηση των διατάξεων του άρθρου 50 του ν. 4238/2014 αναφορικά με την εξέταση από την Υπηρεσία Εσωτερικής Επανεξέτασης (Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών) υποθέσεων που είχαν εισαχθεί ενώπιον της Επιτροπής Διοικητικής Επίλυσης Διαφορών (Ε.Δ.Ε.Φ.Δ.) του άρθρου 70Α του ν.2238/1994 και οδηγίες για την εφαρμογή τους	120

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

6.4η ΠΟΛ.1069/4.3.2014 Παροχή οδηγιών για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 63 του ν. 4174/2013 (ΦΕΚ Α' 170/26.07.2013) «Ειδική Διοικητική Διαδικασία - Ενδικοφανής προσφυγή», όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 49 του ν. 4223/2013 (ΦΕΚ Α' 287/31.12.2013) για την διαδικασία υποβολής και εξέτασης ενδικοφανών προσφυγών από τη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών.	124
6.5η ΠΟΛ.1192/12.8.2014 Αναστολή της προθεσμίας για την άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον της Υπηρεσίας Εσωτερικής Επανεξέτασης (Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών), καθώς και για την έκδοση αποφάσεων επί ενδικοφανών προσφυγών, κατά το χρονικό διάστημα από 1 έως 31 Αυγούστου»	133
6.6η ΠΟΛ.1142/15.5.2014 Κοινοποίηση των διατάξεων της περ. γ' του άρθρου 50 του ν.4238/2014 όπως αυτές προστέθηκαν με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 184 του ν. 4261/2014 αναφορικά με την εξέταση από την Υπηρεσία Εσωτερικής Επανεξέτασης υποθέσεων που είχαν εισαχθεί ενώπιον της Επιτροπής Διοικητικής Επίλυσης Διαφορών (Ε.Δ.Ε.Φ.Δ.) του άρθρου 70Α του ν.2238/1994 με αίτημα διοικητικού συμβιβασμού και δεν Εξετάσθηκαν.	135
6.7η ΠΟΛ. 1254/2014 - «Παύση της ισχύος της με αριθ. ΠΟΛ. 1218/2014 εγκυκλίου Γ.Γ.Δ.Ε. σχετικά με την υποβολή και διαβίβαση ενδικοφανών προσφυγών κατά πράξεων διοικητικού προσδιορισμού ΕΝ.Φ.Ι.Α. (ν. 4223/2013) στη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών»	138
6.8η ΠΟΛ.1005/30.12.2014 Επιμήκυνση των προθεσμιών για την έκδοση αποφάσεων επί αιτήσεων αναστολών και επί ενδικοφανών προσφυγών ενώπιον της Υπηρεσίας Εσωτερικής Επανεξέτασης	139
6.9η ΠΟΛ.1038/30.1.2015 Τροποποίηση και συμπλήρωση της αριθ. ΠΟΛ.1282/ 31.12.2013 απόφασης του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων (Φ.Ε.Κ. 54/Β'/16.1.2014) «Προληπτικά ή διασφαλιστικά του δημοσίου συμφέροντος μέτρα άμεσου και επείγοντος χαρακτήρα σε περίπτωση φοροδιαφυγής, σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 5, 6 και 7 του άρθρου 46 του ν.4174/2013.	140
6.10η ΠΟΛ 1081/2015 ΘΕΜΑ: «Διαδικασία υποβολής και εξέτασης ενδικοφανών προσφυγών από τα Αυτοτελή Τμήματα της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών που εδρεύουν στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης».	149
6.11η ΠΟΛ.1140/1.7.2015 Παράταση προθεσμιών άσκησης ενδικοφανών προσφυγών και αιτήσεων αναστολής ενώπιον της Υπηρεσίας Εσωτερικής Επανεξέτασης λόγω της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Τραπεζική αργία βραχείας διάρκειας»	152
6.12η ΠΟΛ.1144/3.7.2015 Επιμήκυνση των προθεσμιών για την έκδοση αποφάσεων επί ενδικοφανών προσφυγών ενώπιον της Υπηρεσίας Εσωτερικής Επανεξέτασης	154
6.13η ΠΟΛ. 1157/2016 Προθεσμία κατάθεσης ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον της Υπηρεσίας Εσωτερικής Επανεξέτασης για τους κατοίκους εξωτερικού.	155
6.14η ΠΟΛ.1204/2016 Προληπτικά ή διασφαλιστικά του δημοσίου συμφέροντος μέτρα άμεσου και επείγοντος χαρακτήρα, σύμφωνα τις διατάξεις των παραγράφων 5 και 6 του άρθρου 46 του Κ.Φ.Δ.	156

6.15η ΠΟΛ.1014/2017 Εφαρμογή ή μη των διατάξεων του άρθρου 63 του ν.4174/2013 (Κ.Φ.Δ.),«περί της άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής», σε περιπτώσεις αμφισβήτησης πράξεων της Φορολογικής Διοίκησης που αφορούν τέλη κυκλοφορίας	158
6.16η ΠΟΛ.1064/2017 Εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 63 του ν. 4174/2013 (Ειδική Διοικητική Διαδικασία - Ενδικοφανής προσφυγή), καθορισμός λεπτομερειών για τη λειτουργία της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), την εφαρμοστέα διαδικασία και τον τρόπο έκδοσης των αποφάσεων αυτής και ρύθμιση ζητημάτων καταβολής και αναστολής καταβολής του οφειλόμενου ποσού σε περίπτωση άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής.	159
6.17η ΠΟΛ.1172/2017 Διευκρινίσεις σχετικά με την προθεσμία υποβολής τροποποιητικών δηλώσεων του άρθρου 19 του ν.4174/2013 (Κ.Φ.Δ.) και την έναρξη της προθεσμίας για την παραγραφή της αξίωσης επιστροφής φόρου σε περίπτωση υποβολής τροποποιητικής δήλωσης.	169
6.18η ΠΟΛ.1190/2017 Υποβολή μηνυτήριας αναφοράς χωρίς να έχει προηγηθεί η έκδοση οριστικού προσδιορισμού φόρου - Κοινοποίηση της αριθ. 254/2017 Γνωμοδότησης του Ν.Σ.Κ.	172
6.19η ΠΟΛ.1191/2017 Κοινοποίηση της αριθ. 265/2017 γνωμοδότησης του Ν.Σ.Κ. (Τμήμα Β') σχετικά με την έννοια της ανακρίβειας της δήλωσης της περίπτωσης β' της παραγράφου 2 του άρθρου 68 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, για την εφαρμογή και την έκταση εφαρμογής της περί δεκαετούς παραγραφής διατάξεως του άρθρου 84§ 4 του ίδιου νόμου	184
6.20η ΠΟΛ.1192/2017 Κοινοποίηση της υπ'αριθ. 268/2017 Γνωμοδότησης του Ν.Σ.Κ. (Α' Τακτική Ολομέλεια) σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 36 σε συνδυασμό με την παρ. 11 του άρθρου 72 του ΚΦΔ σε χρήσεις προγενέστερες του 2014	195
6.21η ΠΟΛ 1207/2017 Συμπληρωματικές διευκρινίσεις επί της ΠΟΛ.1172/2017 Εγκυκλίου και παροχή οδηγιών για την αντιμετώπιση εκκρεμών υποθέσεων	214
6.22η ΠΟΛ.1214/2017 Καθορισμός της διαδικασίας και κάθε αναγκαίου θέματος, για την εφαρμογή των παραγράφων 1 έως 3 του άρθρου 49 του ν. 4509/2017 (ΦΕΚ Α' 201) ως προς την επιβολή της επεικέστερης κύρωσης για φορολογικές παραβάσεις.	217
6.23η ΠΟΛ.1221/2017 Κοινοποίηση διατάξεων του άρθρου 79 Ν.4509/2017	221
6.24η ΠΟΛ 1003/2018 Παροχή οδηγιών αναφορικά με τις διατάξεις των παραγράφων 1, 2, 3 και 6 του άρθρου 49 του Ν.4509/2017 (Φ.Ε.Κ. Α/201/22.12.2017) ως προς την επιβολή της επεικέστερης κύρωσης κατά την έκδοση πράξεων διορθωτικού προσδιορισμού φόρου.	222
6.25η ΠΟΛ.1012/2018 Καθορισμός ζητημάτων προθεσμιών, καταβολής, αρμοδιοτήτων και κάθε αναγκαίου θέματος για την εφαρμογή της παραγράφου 2 του άρθρου 398 του ν. 4512//2018 (Α'5), ως προς την μείωση των προστίμων ή των πρόσθετων φόρων.	227
6.26η ΠΟΛ.1076/2018 - Ηλεκτρονική υποβολή ενδικοφανών προσφυγών και αιτημάτων αναστολής του άρθρου 63 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ν. 4174/2013) (Ηλεκτρονική υποβολή ενδικοφανών προσφυγών και αιτημάτων αναστολής του άρθρου 63 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ν. 4174/2013))	231

6.27η ΠΟΛ 1144/2018. «Παροχή οδηγιών σχετικά με την υποβολή και εξέταση των ενδικοφανών προσφυγών που υποβάλλονται ενώπιον της Υποδιεύθυνσης Επανεξέτασης και Νομικής Υποστήριξης της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών, με έδρα την Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης, λόγω ανακαθορισμού της αρμοδιότητάς της»	235
6.28η ΠΟΛ.1180/2018 - Εμπρόθεσμη άσκηση προσφυγής κατά πράξεων Φορολογικής Διοίκησης(Εμπρόθεσμη άσκηση προσφυγής κατά πράξεων Φορολογικής Διοίκησης)	237
6.29η ΠΟΛ.1234/2018 Άσκηση ενδίκου βοηθήματος σε περίπτωση απόρριψης αιτήματος μεταφοράς φορολογικής κατοικίας	239
6.30η Ε.2010/2019 Κοινοποίηση των διατάξεων του άρθρου 68 του ν. 4587/2018 (ΦΕΚΑ' 218/24.12.2018), αναφορικά με την προθεσμία εξέτασης της ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών (Δ.Ε.Δ.) και παροχή οδηγιών για την εφαρμογή τους	241
6.31η Ε.2123/2019 Τροποποίηση της ΠΟΛ. 1165/2018 εγκυκλίου ως προς την εφαρμογή των διατάξεων των παρ. 1 και 5 του άρθρου 84 του ν.2238/1994, αναφορικά με την πενταετή και δεκαπενταετή προθεσμία παραγραφής, αντίστοιχα, μετά την έκδοση της αριθμ. 732/2019 απόφασης του Β' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας.	244
6.32η Ε.2130/2019 «Γνωστοποίηση αποσπασμάτων της ετήσιας έκθεσης 2018 του Ειδικού Νομικού Γραφείου Δημοσίων Εσόδων (ΕΝΓΔΕ) του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ) - γνωμοδοτήσεις ΝΣΚ και νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ), επί θεμάτων αρμοδιότητας της ΑΑΔΕ»	247
07. Δημοσιευμένες Αποφάσεις Του ΣτΕ σχετικά με την Άσκηση της Ενδικοφανούς Προσφυγής στη Φορολογική Νομοθεσία	251
7.1η ΣτΕ 29/2017 ΙΚΑ - Σύνταξη λόγω αναπηρίας - Προσφυγή κατά γνωματεύσεως της Πρωτοβάθμιας Υγειονομικής Επιτροπής - Απαγόρευση χειροτέρευσης της θέσης του ασφαλισμένου.	252
7.2η ΣτΕ 1738/2017 - Αντισυνταγματική η παράταση της παραγραφής φορολογικών υποθέσεων από τις διατάξεις με τις διατάξεις των νόμων 3513/2006, 3697/2008, 3790/2009 ν. 3842/2010.	261
7.3η ΣτΕ 2934/2017 - Τα στοιχεία τραπεζικών καταθέσεων του φορολογούμενου στην ημεδαπή δεν μπορούν να θεωρηθούν ως «συμπληρωματικά στοιχεία», κατά την έννοια των διατάξεων του ΚΦΕ.	274
7.4η ΣτΕ 2935/2017 - Τα στοιχεία τραπεζικών καταθέσεων του φορολογούμενου στην ημεδαπή δεν μπορούν να θεωρηθούν ως «συμπληρωματικά στοιχεία», κατά την έννοια των διατάξεων του ΚΦΕ.	304
7.5η ΣτΕ 172/2018 - Συμπληρωματικά στοιχεία - Ούτε το σύνολο των πρωτογενών καταθέσεων που εμφανίζεται στην πληροφοριακή έκθεση ελέγχου φορολογίας εισοδήματος του Σ.Δ.Ο.Ε. και στους οικείους πίνακες, ούτε η πληροφοριακή έκθεση ελέγχου φορολογίας εισοδήματος του Σ.Δ.Ο.Ε., ούτε η ανώνυμη καταγγελία αποτελούν συμπληρωματικά στοιχεία	333
7.6η Διοικητικό Εφετείο Αθηνών 1107/2019	335

08.Κοινοποιηθείσα Γνωμοδότηση Ν.Σ.Κ.	343
Αριθμός Γνωμοδότησης 107/2019	344
09. Ισχύουσα Νομοθεσία, Νομολογία - Αρθρογραφία και κατ' Εξουσιοδότηση Εκδοθέντα και Εφαρμοστικά Νομοθετήματα κατά την Άσκηση της Ενδικοφα- νούς Προσφυγής στη Φορολογική Νομοθεσία	353
9.1. Νόμος 2238/1994 άρθρο 70 Β	354
9.2. Νόμος 4174/2013 άρθρο 63	359
9.3. Ν.4172 /2013 - Άρθρο 72 - Μεταβατικές διατάξεις	365
9.4. Νόμος 4152/2013 άρθρο 1 παρ. Α υπ. Α5	374
9.5. Ν.4223/2013 άρθρο 49	379
9.6. Ν.4254/2014 άρθρο 1 υπ. Δ2.	382
9.7. Ν.4331/2015 άρθρο 47 παρ. 3.	389
9.8. Ν.4410/2016 άρθρο 40 παρ. 16	390
9.9. Ν.4446/2016 άρθρο 18 παρ. 5	391
9.10. Ν.4446/2016 Άρθρο 97	392
9.11. Ν.4509/2017 άρθρο 79	393
9.12. Ν.4509/2017 Άρθρο 398	394
10. Πρόσφατες Αποφάσεις Διεύθυνσης Επίλυσης Διάφορων (Πρώην Υπηρεσία Εσωτερικής Επανεξέτασης)	399
10.1. Αποφάσεις ΔΕΔ Αθήνας επί ενδικοφανών προσφυγών	400
10.2. Πρόσφατη απόφαση ΔΕΔ Αθήνας επί αιτημάτος αναστολής	442
10.3. Πρόσφατες αποφάσεις ΔΕΔ Αθήνας επί διασφαλίσεων	444
10.4. Πρόσφατες αποφάσεις ΔΕΔ Αθήνας επί αναπομπών	446
Ευρετήριο	449